

Konsensus om arbeidslinja? Nordmenns støtte til aktiveringsreformer

Consensus on the Norwegian work line? Public support for activation reforms

Hanna Bugge

Stipendiat, Senter for profesjonsstudier, OsloMet

hanbug@oslomet.no

Sammendrag

Denne artikkelen studerer befolkningens holdninger til aktiveringspolitikken to reformstrategier: støttende og restriktive tiltak. Aktiveringspolitikk har inngått i den norske arbeidslinja de siste 30 årene. Politikken har vært knyttet til bekymringer over velferdsstatens økonomiske bærekraft. I motsetning til tidligere studier måles individenes støtte til reformer i denne artikkelen i lys av disse bekymringene. Det innebærer at studien i større grad reflekterer de velferdspolitiske valgene innbyggerne står overfor. Artikkelen viser at oppslutningen til både støttende og restriktive tiltak er høy i den norske befolkningen. Videre viser artikkelen at egeninteresse og politisk ideologi i ulik grad påvirker synet på de to reformstrategiene. De restriktive tiltakene kan sies å være preget av konflikt ved at personer som identifiserer seg med det politiske venstre, og personer som har problemer med å forsørge seg selv, motsetter seg dem. De samme faktorene preger i liten grad synet på støttende tiltak.

Nøkkelord

Aktivering, velferdsreform, velferdsholdninger, arbeidslinja

Summary

This article examines attitudes towards enabling and demanding activation reforms among the Norwegian citizenry. During the last three decades such reforms have been a central part of the Norwegian work line. In this period there has been a prominent pressure for cost-effective changes that might enhance the sustainability of the welfare state. In contrast to prior work, support towards reforms are measured in consideration these pressures. Hence, the approach better captures the politics of welfare reform and the choices that citizens face. The results show that aggregated support towards enabling and demanding reforms are high. Furthermore, the results show that variation in support toward demanding reforms can be explained by factors like self-interest and political ideology. Individuals sympathizing with the political left and those facing labor market risk are less likely to support demanding reforms. The very same factors do not explain support towards enabling reforms.

Keywords

Activation, welfare reform, welfare attitudes

Innledning

Siden «arbeidslinja» ble introdusert i 1992, har den norske arbeids- og velferdspolitikken i betydelig grad vært preget av aktiveringsreformer (Molander & Terum, 2019; Øverbye & Stjernø, 2012). Disse reformene er ment å understøtte arbeidslinjas politiske målsetting om

at flest mulig skal kunne forsørge seg selv ved hjelp av arbeidsinntekt. Aktiveringsreformene innebærer en endring av velferdsytelsene slik at de i større grad stimulerer til arbeid.

Aktiveringsreformer innebærer grovt sett en kombinasjon av to ulike reformstrategier for å nå målet om færre på stønad og flere i arbeid (Eichhorst, Kaufmann & Konle-Seidl, 2008). Den ene strategien innebærer at stønadmottakeren gjennom ulike *støttende tiltak*, som utdanning, opplæring og arbeidstrening, skal bli tilført ferdigheter og kompetanse som i det lange løp øker sjansene for å komme i arbeid. Den andre strategien går ut på at man gjennom såkalte *restriktive tiltak* sikrer at overgangen fra stønad til arbeid skjer så raskt som mulig ved å gjøre det mer attraktivt å arbeide fremfor å motta stønad. Sentralt blant de restriktive tiltakene er at man innskrenker muligheten for å motta ytelse og stiller såkalte «aktivitetskrav»¹ der stønadmottakeren får stønaden redusert hvis ikke aktiviteten gjennomføres.

Internasjonalt har innføringen av aktiveringsreformer vært en viktig velferdspolitisk trend siden inngangen av 1990-årene (Barbier & Ludwig-Mayerhofer, 2004; Bonoli, 2013; Eichhorst et al., 2008). I Norge kommer dette til syne gjennom en forsterkning av arbeidslinja der plikten til arbeid og aktivitet over tid har blitt sterkere. I dag preger aktiveringspolitiske tiltak tilnærmet samtlige norske velferdsordninger (Molander & Terum, 2019; Øverbye & Stjernø, 2012). Det norske aktiveringsregimet har blitt beskrevet som både generøst og støttende (Barbier & Ludwig-Mayerhofer, 2004). Sammenlignet med andre land er stønadsnivået og ressursene som brukes for å bringe personer tilbake i arbeid, blant de høyeste i OECD (NOU 2012:6).

I Norge er det bred partipolitisk oppslutning om hovedmålet i arbeidslinja om å få flere i arbeid og færre på trygd (Øverbye & Stjernø, 2012). Man vet imidlertid lite om den norske befolkningens syn på aktiveringspolitikk og tiltakene dette innebærer. Denne kunnskapsmangelen er ikke særnorsk. Til tross for en omfattende utbredelse er det lite kunnskap om holdninger til aktiveringspolitikk. Denne artikkelen forsøker å tette dette hullet ved å spørre: Hva slags støtte har aktiveringspolitikken blant nordmenn? Artikkelen har to viktige bidrag til forskningslitteraturen: ett bidrag til den gryende forskningen på støtte til aktiveringspolitikk og ett mer allment bidrag til forskningen på støtte til velferdsreformer.

Bidraget inn mot aktiveringslitteraturen består i at det her gjennomføres separate analyser av holdningene til støttende og restriktive tiltak. Dette er ikke gjort tidligere, da det i utgangspunktet er gjort få studier av synet på aktiveringsreformer, og blant studiene som finnes, er hovedvekten på de restriktive tiltakene (Achterberg, van der Veen & Raven, 2014; Fossati, 2018; Kootstra & Roosma, 2018; Laenen & Meuleman, 2019). Selv om aktiveringspolitikk i praksis kombinerer støttende og restriktive tiltak, kan oppdelingen begrunnes med at det er snakk om svært ulike strategier for å nå målet om færre på trygd og flere i arbeid (Garritzmann, Busemeyer & Neimanns, 2018). I seg selv gir dette en god grunn til å anta at både nivået på støtten og faktorene som påvirker støtten, er ulik for støttende og restriktive tiltak.

Artikkelens andre bidrag består i å forbedre måten man konseptualiserer og måler støtte til velferdsreformer på. Typisk har tidligere studier målt støtte ved å bruke respondentenes svar på spørsmål om hvorvidt man ønsker at ulike inntektssikringsordninger skal bli «mer eller mindre generøse» eller «mer eller mindre omfordelende» (van Oorschot & Meuleman, 2012). Kritikken mot denne måten å måle støtte på er todelt. For det første kritiseres tidligere studier for en endimensjonal forståelse av velferdsreformer. Dette står i kontrast til dagens reformer, som beskrives som «flerdimensjonale» (Bonoli & Natali, 2012; Gallego & Marx, 2017; Häusermann, 2012). Denne beskrivelsen skyldes at hver enkelt reform kombinerer flere virkemidler samtidig, og dermed benyttes flere virkemidler enn de som er rettet mot inntektssikring. Å overse reformenes flerdimensjonalitet vil innebære at man får et

1. Kalles også «aktivitetsvilkår» eller «aktivitetsplikt».

ufullstendig, men også mulig unøyaktig, bilde av reformenes støtte. Ved å ta utgangspunkt i aktiveringspolitikken og eksplisitt skille mellom dens to reformstrategier konseptualiseres velferdsreformer på en måte som gjør det mulig å utforske hvilke faktorer som påvirker støtte til dens ulike sider.

Tidligere studier kritiseres for det andre for å gi et urealistisk bilde av innbyggernes velferdspolitiske prioriteringer (Busemeyer & Garritzmann, 2017; Giger & Nelson, 2013; Häusermann, Kurer & Traber, 2019). Dette skyldes at tidligere målinger av støtte hverken sees i lys av budsjettmessige hensyn eller innføringer av andre reformer. Studiene som kritiserer dette, viser at slike avveininger påvirker reformers grad av oppslutning. Til forskjell fra tidligere studier måles støtte her i lys av behovet for kostnadsbesparende endringer. Slik måles støtte på en måte som ligner hva som har vært betingelsene for senere års velferdsreformer i Norge. Både i norsk og internasjonal sammenheng har bekymringer for velferdsstatens finansielle bærekraft lenge vært premissgivende for utviklingen av velferdspolitikken (Esping-Andersen, Gallie, Hemerijck & Myles, 2002; Hansen & Grønningsæter, 2010; Taylor-Gooby, 2004).

For å forstå støtte til velferdsreformer peker litteraturen på egeninteresse og politiske ideologi som viktige forklaringer. Endringen i hvordan man her konseptualiserer reformer og måler støtte, gjør det relevant å se på disse på ny. Andre studier gir også belegg for en slik inngang. Blant annet ser man at den relative effekten av egeninteresse og politisk ideologi endres når respondenter blir konfrontert med velferdsstatens finansielle begrensningene (Busemeyer & Garritzmann, 2017), og når de blir bedt om å ta stilling til forskjellige reformstrategier innenfor de samme politiske områdene (Gallego & Marx, 2017; Häusermann et al., 2019).

Denne artikkelen starter med å se nærmere på sentrale norske aktiveringspolitiske tiltak samt hva tidligere forskning har å si om støtten til denne politikken. Deretter følger en gjennomgang av hvordan egeninteresse og politisk ideologi kan forklare støtten til aktiveringspolitikkenes støttende og restriktive side. Basert på dette utledes hypoteser, som senere testes ved bruk av data fra en spørreundersøkelse i Norge. Resultatene viser at støtten til de to reformstrategiene er høy, og særlig for de støttende tiltakene. I tillegg viser resultatene at restriktive tiltak preges av interessebaserte motsetninger og ideologisk konflikt. De samme faktorer preger i liten grad støttende tiltak. Artikkelen avsluttes med en diskusjon om hvordan man i lys av funnene videre kan gå frem for å forstå hva som påvirker støtten til aktiveringsreformer.

Bakgrunn: dagens aktiveringspolitikk

I Norge er aktiveringspolitiske tiltak innarbeidet i tilnærmet samtlige velferdsordninger (Molander & Terum, 2019; Øverbye & Stjernø, 2012). Det er likevel store forskjeller i utformingen av tiltak på tvers av ordningene. Støttende og restriktive krav kombineres på ulike måter, og brudd på krav sanksjoneres ulikt (Hagelund, Øverbye, Hatland & Terum, 2016). For å illustrere hva slags støttende og restriktive tiltak som finnes, er det nyttig å se spesifikt på enkelte ytelser.

Et eksempel er dagpengeordningen, der stønadsmottakeren møtes med det restriktive kravet om å være en «reell arbeidssøker». Det innebærer at stønadsmottakeren skal drive aktiv jobbsøking, samt krav om at vedkommende må ta på seg tilbudt arbeid, selv om det kan innebære flytting og nedsatt lønn. I tillegg kan det settes krav om deltakelse på såkalte «arbeidsrettede tiltak» (Folketrygdloven, 1997 § 4-5). Disse kan anses som støttende, da intensjonen er å bygge opp stønadsmottakerens arbeidsevne (For en oversikt, se NOU 2012:6). Typiske arbeidsrettede tiltak for dagpengemottakere innebærer arbeidspraksis og arbeidstrening, opplæring- og utdanningstiltak samt bistand med å skaffe og beholde arbeid. Brudd på krav kan medføre et bortfall av dagpengene fra fire uker til seks måneder.

En annen viktig del av stønadssystemet er helserelaterte ytelser, som sykepengen og arbeidsavklaringspenger. Et kjennetegn ved disse er at ansvaret for tilbakeføring til arbeid også ligger på arbeidsgiveren. Dette kan tolkes som et støttende tiltak ved at arbeidsgiveren er pålagt en plikt til å bistå stønadsmottakeren med å komme tilbake i arbeid gjennom oppfølging og tilrettelegging. Til gjengjeld kreves det at stønadsmottakeren deltar i behandling og oppfølging av sin egen helse (Blekesaune, Dale-Olsen, Hellevik & Pedersen, 2019). Brudd på krav medfører bortfall av ytelsene inntil kravene igjen oppfylles. Selv om noe er likt, er arbeidsretting sterkere for mottakere av arbeidsavklaringspenger ved at det oftere stilles krav om deltakelse på arbeidsrettet tiltak.² Sammenlignet med arbeidsledige som møter tilsvarende krav, kan den støttende innsatsen sies å være forsterket. Dette skyldes at et betydelig flertall av de som mottar arbeidsavklaringspenger, er registrert med «nedsatt arbeidsevne».³ Registreringen medfører tilgang på et bredere sett av arbeidsrettede tiltak samt en lengre varighet på tiltakene (Sutterud & Sørbø, 2018).

Sist er det også verdt å belyse sosialhjelpsordningen. Denne favner personer som mangler rettigheter til andre ytelser, og dermed står langt fra arbeidslivet. Sammenlignet med andre ordninger medfører lovteksten et strengere regime når det gjelder oppfølging av krav og sanksjoner.⁴ Ordningen er også den eneste som gir anledning til å stille krav om «arbeid for trygd».⁵ Dette gjør at sosialhjelpsmottakere kan møtes med krav om å utføre ikke-kompetansegivende arbeidsoppgaver i sin hjemkommune (Dahl & Lima, 2016). Disse særegenhetene gjør at ordningen fremstår som utpreget restriktiv. Videre er det også vanlig at sosialhjelpsmottakere møter krav på lik linje med dagpengemottakere. Dette innebærer det restriktive kravet om å være «reell arbeidssøker» samt krav om deltakelse på de støttende arbeidsrettede tiltakene.

Tidligere forskning

Tidligere forskning på holdninger til aktiveringspolitikk kjennetegnes av at det finnes få studier på feltet, samt av en ubalanse i oppmerksomhet mot de to reformstrategiene. Selv om enkelte studier hevder at begge de to strategiene studeres, vil man ved å se nærmere på operasjonaliseringene som benyttes, oppdage at det i praksis kun er holdninger til restriktive tiltak som studeres.⁶ For å forstå oppslutningen om aktiveringsreformer er det derfor relevant å se til den bredere og mer omfattende forskningen på velferdsholdninger. Her pekes det på egeninteresse og politiske ideologi som viktige forklaringer på variasjon i befolkningens holdninger til velferd.

Egeninteresse baserer seg på en antakelse om at støtten til velferdsreformer springer ut fra et motiv om personlig økonomisk gevinst. Dette medfører at støtten til omfordelende reformer vil være størst blant de delene av befolkningen som har lite ressurser. På lignende vis vil de som har en svak posisjon på arbeidsmarkedet, i større grad enn dem som har en sikker posisjon, foretrekke et offentlig sikkerhetsnett der alle betaler fremfor individuelle markedsbaserte løsninger (Cusack, Iversen & Rehm, 2006; Iversen & Soskice, 2001; Rehm, Hacker & Schlesinger, 2012).

Det er nettopp de med en svak posisjon på arbeidsmarkedet som utgjør selve målgruppen for aktiveringsreformene. For dem vil restriktive tiltak, slik som innstramning i inn-

2. Mottakere av sykepenge møter sjelden aktivitetskrav på grunn av deres helse.

3. «Nedsatt arbeidsevne» innebærer at personer på grunn av helsemessige eller sosiale forhold har reduserte muligheter for å utføre eller skaffe seg inntektsgivende arbeid (NOU 2012:6, s. 66).

4. Til forskjell fra de andre lov hjemlede aktivitetskrav innebærer Sosialtjenesteloven (2009 § 20 a) at det «skal» stilles vilkår om aktivitet for alle sosialhjelpsmottakere under 30 år.

5. Også kjent som «workfare» (Lødemel & Trickey, 2001).

6. Eksempler på dette er Achterberg et al. (2014) studie av holdninger til «kommodifiserende reformer» og Laenen og Meuleman (2019) studie av holdninger til «plikter for arbeidsledige».

gangsvilkår og kutt i stønaden, utvilsomt føre til et økonomisk tap. For støttende tiltak kunne man tenke seg det motsatte. Gevinsten vil komme i form av bedre sjanser på arbeidsmarkedet og på lengre sikt bedre lønn. Dette forutsetter likevel at de støttende tiltakene innfris etter intensjon, men her er evidensen noe blandet. Studier finner både positive og negative sammenhenger mellom et lands utgifter til støttende tiltak og indikatorer på sysselsetting og fattigdom (Nelson & Stephens, 2012; Taylor-Gooby, Gummy & Otto, 2015). I en gjennomgang av mer enn 200 aktiveringsreformer viser Card, Kluve og Weber (2018, s. 907) at 40 % av reformene har positiv effekt på sysselsetting på kort sikt, noe som øker til 61 % hvis man ser på sysselsettingseffektene over lang tid. Særlig ser man at reformer som vektlegger opplæring og arbeidstrening, har en markant bedre effekt på langtidssysselsetting. For den enkelte kan slike programmer fremstå som attraktive, da de gir muligheter inn i arbeidslivet som ellers ikke er tilgjengelig for dem. Det kan også tenkes at denne gevinsten fremstår som noe svak fordi personen kjenner til eller har hørt om andre som har fått lignende tiltak, som ikke har virket. Likevel gir dette samlet sett grunn til å forvente at personer med svak posisjon på arbeidsmarkedet vil være positive til støttende tiltak og negative til restriktive tiltak, i motsetning til personer som ikke befinner seg i en slik posisjon (hypotese 1).

Ifølge Sears og Citrin (1982) er det aspekter ved de støttende tiltakene som minsker relevansen av egeninteresse. Deres argument er at de fleste mennesker handler etter økonomisk interesse hvis de forstår at noe står på spill. Dette skjer først og fremst når gevinsten er tydelig – helst kvantifiserbar – og nært i tid. Restriktive tiltak, der man snakker om sanksjoner i form av kutt og reduksjon i stønad, har utvilsomt en tydelig kvantifiserbar konsekvens. Støttende tiltak kommer derimot i form av tjenester der avkastningen først viser seg en gang i fremtiden. Dette skaper usikkerhet og vil gjøre det vanskelig for den enkelte å oppfatte gevinsten. Ut fra dette er det mulig å forvente at relevansen av egeninteresse som forklaring er større for restriktive tiltak enn for støttende tiltak (hypotese 2).

Et slik argument har også rot i tidligere forskning. Her ser man at de med en svak posisjon på arbeidsmarkedet svarer i tråd med sin egeninteresse når det er snakk om støtte til spesifikke reformer, som arbeidsledighetstrygd (Blekesaune & Quadagno, 2003; Naumann, Buss & Bähr, 2016; Rehm et al., 2012), eller når det gjelder holdninger til restriktive tiltak (Achterberg et al., 2014; Fossati, 2018; Laenen & Meuleman, 2019) samt sanksjonering av arbeidsledige (Kootstra & Roosma, 2018). Når man ser på de generelle holdningene til velferdsstaten og omfordeling, er det mindre interessekonflikter basert på arbeidsmarkedsposisjon (Blekesaune, 2007; Gelissen, 2000; Jæger, 2006; Kangas, 1997). Med basis i argumentene til Sears og Citrin (1982) kan denne forskjellen forklares med at folk lettere kan kalkulere nytten for seg selv når de forholder seg til konkrete reformer og størrelser, for eksempel arbeidsledighetstrygd, fremfor generelle termer, som «omfordeling».

Det tradisjonelle hovedalternativet til interessebaserte forklaringer er forklaringer som hevder at ideologi motiverer og styrer politisk handling. En klassisk diskusjon i opinionsforskningen dreier seg om hvorvidt ideologi eller egeninteresse styrer politisk handling eller en kombinasjon av de to. Poenget med denne artikkelen er ikke å oppklare dette forholdet, men heller å forstå holdningene til aktiveringspolitikken i lys av dem begge. Som forklaring er antakelsen at ideologi, som et sammenhengende sett av verdier, en faktor som virker styrende på holdninger og meninger om politiske objekter (Feldman & Zaller, 1992). Venstre-høyre-aksen i politikken er ett eksempel på en slik ideologi der identifiseringen med den ene eller andre siden fører til et nokså stabilt syn på ulike velferdsstatsspørsmål (Hasenfeld & Rafferty, 1989).

Knutsen (1995) hevder at selve bærebjelken i venstre-høyre-aksen er av økonomisk karakter. Ut fra spørsmål om arbeid og velferd kommer dette tydelig til syne. Det politiske høyre forbindes med en vektlegging av selvforsørgelse, stor tro på markedsøkonomi og konkurranse samt en skepsis til en stor og inngripende statsmakt. Det politiske venstre er

forbundet med støtte til en sterk velferdsstat der solidaritet og sosial utjevning står som overordnede prinsipper. Empirisk er det slik at personer som assosierer seg med det politiske venstre, gjennomgående er mer positive til velferdsordninger og omfordeling enn dem som identifiserer seg med det politiske høyre (Arts & Gelissen, 2001; Bean & Papadakis, 1998). Samtidig finner man at mer spesifikke holdninger og verdier som kan assosieres med venstre–høyre-aksen, også påvirker syn på velferdsstaten og omfordeling. Dette inkluderer egalitære verdier (Bay & Pedersen, 2006; Blekesaune & Quadagno, 2003; Feldman & Zaller, 1992) og syn på mobilitet og hva som er årsaken til fattigdom (Alesina & La Ferrara, 2005; Linos & West, 2003).

Det er god grunn til å forvente at verdier som er forbundet med venstre–høyre-aksen, også vil være viktige for holdningene til aktiveringspolitikken. Støttende tiltak vil kunne være i tråd med venstresidens ideal om sosial utjevning gjennom en omfordelende velferdsstat ved at personer som har vanskeligheter med sysselsetting og selvforsørgelse, får tilført ressurser og kompetanse. Selv om det er få studier på dette temaet, antyder de som finnes, at det er en slik sammenheng (Gallego & Marx, 2017; Garritzmann et al., 2018). For restriktive tiltak virker det som om sammenhengen går motsatt vei. Egalitære verdier er forbundet med lavere støtte til restriktive tiltak (Achterberg et al., 2014; Laenen & Meuleman, 2019) samtidig som verdier som er forbundet med det politiske høyre, øker støtten til restriktive tiltak. Dette gjelder blant annet identifiseringen med det politiske høyre (Fossati, 2018; Garritzmann et al., 2018; Roosma & Jeene, 2017) og troen på selvforsørgelse og individuell suksess gjennom hardt arbeid (Laenen & Meuleman, 2019). Basert på dette kan man forvente at restriktive tiltak støttes av personer som identifiserer seg med det politiske høyre (hypotese 3), og at støttende tiltak støttes av personer som identifiserer seg med det politiske venstre (hypotese 4).

På samme måte som gevinstens tydelighet var viktig for at egeninteresse skulle aktiveres, gjelder noe av det samme for politiske verdier. Ifølge Zaller (1992) er enkeltindividene avhengig av informasjon for å kunne videreføre sine politiske verdier til et politisk standpunkt, for eksempel holdningen til en reform. Informasjonen som det her siktes til, er reformenes ideologiske eller partimessige implikasjoner. Dette kan komme i form av klare argumenter fra politikere og eliter eller såkalte «cues» (vink eller hint) som gjør det mulig for den enkelte å assosiere informasjonen med en bestemt politisk side eller bestemt politisk verdi. Implikasjonen av Zallers argument er at venstre–høyre-aksen først og fremst vil påvirke synet på aktiveringsreformer *hvis* reformene fremstår som tydelig venstre- eller høyrepolitikk. En slik tydelighet kan i større grad hevdes å være til stede for de restriktive tiltakene enn for de støttende tiltakene. Det politiske høyre forbindes fra tidligere med kutt i velferdstjenestene (Allan & Scruggs, 2004; Korpi & Palme, 2003). Dette gjør blant annet at de restriktive tiltakene, med sine kutt og innstramning i stønader, enkelt kan assosieres med den tradisjonelle konflikten mellom venstre- og høyresiden. Støttende tiltak kjennetegnes derimot i større grad av fravær av slik informasjon. For det første forbindes støttende tiltak med utdanningsfeltet, og her er forskjellen mellom politisk venstre og høyre mindre (Jensen, 2012). I tillegg finner man i liten grad noen sammenheng mellom hvilke partier som styrer, og innføringen av tiltak som opplæring og arbeidstrening (Bonoli, 2010; Rueda, 2005; Vlandas, 2013) — selv om det her også finnes unntak (Boix, 1998). Til sammen gjør dette at en kan forvente at venstre–høyre-aksen er relevant for synet på restriktive tiltak, men ikke for støttende tiltak (hypotese 5).

Hypotesene som til nå er fremsatt, har sett på ideologi og egeninteresse som isolerte forklaringer. En annen tilnærming baserer seg på at politisk ideologi og egeninteresse formes – og dermed kan endres – i lys av hverandre. I synet på stønader har denne tilnærmingen blitt brukt for å bygge opp en antakelse om at erfaringen med arbeidsledighet arter seg annerledes for personer som identifiserer seg med det politiske høyre enn det politiske venstre (Brooks & Manza, 2013; Margalit, 2013). Denne antakelsen er ganske naturlig siden ulike verdisyn på sett og vis impliserer at individer vektlegger ulike faktorer. Konkret bygger

antakelsen på at det er mer legitimt for personer som identifiserer seg til høyre i politikken, å handle i tråd med sin egeninteresse. Dette skyldes at de i større grad enn venstresiden vektlegger individet fremfor fellesskapet, en verdioppfatning som også kan tenkes å gjelde i situasjoner der velgere til høyre i politikken selv blir avhengig av stønader. Denne «samspillseffekten» opptrer også i studiene Fossati (2018) har gjort av holdningene til restriktive tiltak. Basert på dette kan en forvente at effekten av egeninteresse i synet på aktiveringsreformer er forskjellig ut fra politisk ideologi, med større effekt for personer til høyre i politikken enn for dem til venstre (hypotese 6).

Data og metode

Denne studien baserer seg på data fra Support for The Affluent Welfare State Study (SuppA-studien) (Kumlin et al., 2019). Målgruppen for studien er den norske befolkning i alderen 18 til 75 år. Respondentene ble trukket fra 61 utvalgte kommuner, som er forskjellige med tanke på befolkningsstørrelse og innvandrerandel. Majoriteten av respondentene kommer TNS Gallups faste panel. I tillegg inneholder studien respondenter som er trukket fra Folkerregisteret, for å sikre at personer med innvandrerbakgrunn ikke er underrepresentert, noe som ofte er tilfellet i andre studier. Studien er en paneldataundersøkelse med innsamlinger som ble gjort av TNS Gallup i 2014, 2015 og 2017. Selv om studien muliggjør paneldataanalyser og studier av lokal variasjon, tas det her kun i bruk data fra 2015 og behandler dem som tverrsnittsdata.⁷ Datamaterialet utgjør da 5008 respondenter. Svarprosenten blant de førstegangsrekrutterte er på over 50 %. Videre brukes vekter for å korrigere for skjevheter opp mot populasjonen.

Avhengige variabler

De avhengige variablene er målt på følgende måte: Det forutgående spørsmålet handlet om trusler til velferdsstatens bærekraft, og videre blir respondenten informert om følgende: «Flere mener at Norge i løpet av den kommende 10-årsperioden blir nødt til å tilpasse offentlig trygd, service og velferd til en ny virkelighet. I debatten har ulike forslag blitt frem satt.» Deretter blir respondenten bedt om å ta stilling til seks ulike reformstrategier, først hvorvidt de *liker* reformstrategiene, og deretter hvorvidt de tror reformstrategiene er *nødvendige*. Holdningen til *støttende og restriktive tiltak* måles ved henholdsvis å ta utgangspunkt i de to følgende reformstrategiene: «Forbedre muligheter til omskolering og etterutdanning for arbeidsløse og syke» og «Stille strengere krav til mottakere av ulike velferdsordninger når det gjelder å søke på og akseptere nye jobber».

Formuleringene som her benyttes, ligger tett på selve intensjonen bak de støttende og restriktive tiltakene (Eichhorst et al., 2008). Formuleringene reflekterer eksempler på de mest anvendte støttende og restriktive tiltakene. «Omskolering og etterutdanning» kan enkelt plasseres innenfor repertoaret av støttende arbeidsrettede tiltak som tilbys flere grupper av stønadmottakere. Tilsvarende er tilfellet for «søke på og akseptere nye jobber». Formuleringen reflekterer innholdet i det restriktive kravet om å være «reell arbeidssøker» som eksempelvis stilles til mottakere av dagpenger og sosialhjelp.

Måten spørsmålene her er stillet på, gjør det mulig å operasjonalisere støtte til aktiveringspolitikken slik at den imøtekommer mangler ved tidligere studier. Som nevnt i innledningen innebærer dette å ta høyde for to forhold, nemlig at velferdsreformer er flerdimensjonale, og at reformer påvirkes av behovet for kostnadsbesparende endringer. Det første forholdet imøtekommes ved at det brukes separate indikatorer for å måle støtten til støttende og restriktive tiltak.

7. Dette skyldes at antall observasjoner med variasjon over tid på det som vil utgjøre en dikotom avhengig variabel er få. Dette igjen vil føre til analyser med et potensielt skjevt utvalg (Andreß, Golsch & Schmidt, 2013 s. 231).

Å imøtekomme det andre forholdet innebærer at støtte måles som en velferdspolitisk prioritering. I en streng forstand krever målinger av prioritering at alternativer lar seg rangere (Se f.eks. Gallego & Marx, 2017; Häusermann et al., 2019). Selv om designet her ikke muliggjør dette, er det likevel snakk om en forbedring fra tidligere studier fordi respondentene gjennom spørsmålsstillingen blir informert om at velferdsstatens ressurser er begrenset, og at reformer dermed har en kostnad. I tillegg skiller undersøkelsen mellom hvorvidt respondentene *liker* eller anser reformstrategien som *nødvendig*. En mulig implikasjon av bekymringen for velferdsstatens finansielle bærekraft er at endringer fremstår som uunngåelige. For innbyggerne kan dette bety at de er nødt til å akseptere reformer og endringer de ideelt ikke ønsker. Å måle støtte gjennom reformers nødvendighet innebærer at behovet for kostnadsbesparende endringer også vektlegges.

Både liker- og nødvendig-varianten måler relevante sider ved individers velferdsholdninger. Fordelen ved å inkludere begge er at det muliggjør en sammenligning der konteksten i ulik grad antas å påvirke nivået på støtten. Liker-varianten viderefører til dels vektleggingen fra tidligere studier ved at støtte måles nokså isolert fra andre hensyn. Nødvendig-varianten måler støtte nærmere på hva som har vært betingelsene for senere års utvikling av velferdsreformer. Spørsmålsformuleringene har også betydning for hvordan støtte tolkes. Der liker-varianten kan tolkes som et uttrykk for hva innbyggerne ideelt eller normativt ønsker seg, handler nødvendig-varianten i større grad om hva innbyggerne aksepterer i lys av gjeldende betingelser. Gitt dagens kontekst virker sistnevnte mer relevant hvis man ønsker å forstå hvilke reformer som er gjennomførbare.

I tabell 2 og tabell 3 presenteres deskriptive data som viser andelen som liker henholdsvis støttende og restriktive tiltak, etterfulgt av andelen som synes de er nødvendige. Fra disse tabellene ser en at liker-varianten inneholder en nøytral midtkategori som nødvendig-varianten ikke har. Selv om andelen som oppgir at de liker en type tiltak, trolig ville vært noe høyere hvis den nøytrale midtkategori ikke eksisterte, antas det likevel at svaralternativene «liker» og «nødvendig» gir det beste grunnlaget for sammenligning.

Som utgangspunkt for de multivariate analysene brukes i hovedsak spørsmålet som retter seg mot reformers nødvendighet. For disse analysene operasjonaliseres støtte til henholdsvis *støttende tiltak* og *restriktive tiltak* til en dikotom avhengig variabel der 0 står for «ikke nødvendig» og 1 for «nødvendig».⁸

Uavhengige variabler

Egeninteressen måles gjennom variablene *stønadmottak* og *risikopersepsjon*. Dette er variabler som måler risikoer forbundet med sysselsetting og selvforsørgelse, slik at de fanger målgruppen for aktiveringsreformer.

For stønadmottak gjøres det en oppdeling basert på hvorvidt stønaden praktiserer såkalt «aktivitetskrav». Aktivitetskrav er et restriktivt element som kan føre til trekk i stønaden ved manglende gjennomføring. I det norske systemet praktiseres aktivitetskrav for mottakere av arbeidsledighetstrygd, arbeidsavklaringspenger og sosialhjelp. Slik er det ikke for mottakere av sykepenger⁹ og uførepensjon. Mellom disse to gruppene kan en anta at trusselen om restriktive tiltak fremstår som betydelig tydeligere for dem som allerede har gjort seg erfaringer med aktivitetskrav. For eksempel blir sykelønnsordningen, som er ytelsen de aller fleste uten aktivitetskrav mottar, regnet som en «hellig ku» i norsk politikk. Ordningen har vært skjermet fra den offentlige debatten rundt innføringen av aktivitetskrav, og det kan tenkes at denne gruppen i mindre grad oppfatter restriktive tiltak som en reell trussel. For å skille grupper av stønadmottakere operasjonaliseres stønadmottakerne

8. Respondenter som svarer «Vet ikke», utelates fra de multivariate analysene.

9. Folketrygdloven (1997 § 8-8) gir anledning til å stille aktivitetskrav til mottakere av sykepenger, men kravet praktiseres sjelden på grunn av mottakerens helsetilstand.

som en kategorisk variabel med tre utfall. I referansekategorien (0) faller observasjonene der hverken respondenten selv eller et medlem av deres familie har mottatt stønad. Videre skiller det mellom respondenter som enten selv mottar eller har et familiemedlem som mottar stønad uten aktivitetskrav (1) og stønad med aktivitetskrav (2).

Det siste målet for egeninteresse er en indeks som fanger opp et bredt sett av risikofaktorer som er forbundet med evnen til å forsørge seg selv (Hacker, Rehm & Schlesinger, 2013), og dermed kan gi et mer utfyllende bilde av risiko som eksisterer i den moderne velferdsstaten (Bonoli, 2013, s. 16). Dette inkluderer respondentens oppfatning om risiko i nær fremtid knyttet til arbeid, økonomi, helse og familiesituasjon. Variabelen *risikopersepsjon* er en gjennomsnittsindeks på tvers av seks spørsmål (Cronbachs alpha på 0,68) der skalaen man bruker når man svarer, går fra 1, «ikke sannsynlig i det hele tatt», til 4, «veldig sannsynlig». Høye verdier betyr høy risiko.

Som mål på ideologisk ståsted brukes respondentens holdning til *økonomisk omfordeling*. Dette måles ved at respondenten blir bedt om å vurdere på en skala fra 0 til 10 på hvorvidt de mener det er «et offentlig ansvar å gjennomføre tiltak for å redusere økonomisk ulikhet». Lave verdier indikerer at respondenten er sterkt imot slike tiltak, mens høye indikerer at respondenten mener at det helt og holdent er et offentlig ansvar. Fordelen ved å bruke holdningen til økonomisk omfordeling kontra plassering på venstre–høyre-aksen er at det gjøres en innsnevring inn mot velferdspolitikken. Slike «domenespesifikke» mål er mer pålitelige, idet en ønsker å undersøke hvordan en verdimeslig orientering påvirker holdningene og meningene til politiske objekter (Zaller, 1992, s. 27).

Videre kontrolleres det for forhold ved den enkelte, herunder utdanning, kjønn og alder. Utdanning er målt på en femdelt skala med grunnskoleutdanning som laveste nivå og høyere utdanning som høyeste nivå. Selv om utdanningen til dels er et mål for mulighetene på arbeidsmarkedet, og dermed har noen likheter med målene på egeninteresse, anses den her som en kontrollvariabel. Det skyldes at gevinsten ved utdanning er av langvarig karakter. Alder måles som en kategorisk variabel med tre nivåer. Verdien 0 representerer dem under 35 år, verdien 1 dem mellom 35 og 64 år og verdien 2 dem over 65 år. Tredelingen er gjort med det for øye å skille mellom ulike stadier i yrkeslivet. Kategoriene representerer de nye i arbeidslivet, de etablerte i arbeidslivet og pensjonistene.

Tabell 1. Deskriptiv statistikk

Variabel	Obs.	Gj.snitt	Std.avvik	Min.	Max.
Støttende tiltak	4442	.88	.32	0	1
Restriktive tiltak	4488	.86	.35	0	1
Stønadmottak	5008	.56	.65	0	2
Risikopersepsjon	4971	1.42	.43	1	4
Øk. omfordeling	4818	4.08	2.96	0	10
Utdanning	5008	3.56	1.18	1	5
Alder	5008	51.8	15.71	0	92
Alder, tredelt	4948	1.08	.67	0	2
Kvinne	5008	.53	.5	0	1

Analysen gjøres i følgende steg: Først presenteres deskriptive data med andelen som liker henholdsvis støttende og restriktive tiltak, etterfulgt av andelen som synes disse reformene er nødvendige. Videre testes, ved hjelp av multivariat logistisk regresjon, hypotesene om

hvordan egeninteresse og politisk ideologi påvirker holdninger til aktiveringsreformer. I disse analysene fokuseres det på reformers nødvendighet, da denne måten å måle støtte på i større grad ivaretar bekymringen for velferdsstatens finansielle bærekraft. Til sist gjøres det en sammenligning der liker-varianten benyttes for å avdekke eventuelle forskjeller.

Resultat

Tabell 2 og 3 viser hvordan de avhengige variablene fordeler seg når respondentene blir bedt om å ta stilling til om de liker foreslåtte strategier, og om de finner dem nødvendige. Fra tabell 2 fremgår det at begge de to løsningene som aktiveringsreformer innebærer, er forholdsvis populære. Majoriteten av befolkningen uttrykker at de liker disse reformstrategiene. Restriktive tiltak er (61 %) er noe mindre populære enn støttende tiltak er (80 %). For restriktive tiltak ser man at andelen som mener dette er en nødvendig strategi (80 %), er større enn andelen som liker denne strategien (61 %). Det er ikke noen tilsvarende forskjell for støttende tiltak. I tabell 1 og 2 i vedlegget ser man at det ikke er uvanlig at personer inn tar en annen holdning til om de liker en reformstrategi enn om de finner reformstrategien nødvendig. Disse endringene antyder at kritikken mot hvordan man tidligere har målt støtte til reformer, er berettiget.

Tabell 2. Reformstrategi – liker

	Liker i all hovedsak	Verken liker eller misliker	Misliker i all hovedsak	Vet ikke	Total
Restriktive tiltak	61 %	24 %	8 %	6 %	100 %
Støttende tiltak	80 %	14 %	2 %	4 %	100 %

Tabell 3. Reformstrategi – nødvendig

	Nødvendig	Ikke nødvendig	Vet ikke	Total
Restriktive tiltak	78 %	12 %	10 %	100 %
Støttende tiltak	79 %	10 %	11 %	100 %

I tabell 4 gjengis resultatene fra de multivariate analysene presentert i oddsratio. Oddsratio sier noe om sannsynligheten for at et utfall skal inntreffe kontra et annet utfall. I modellene under vil eksempelvis et oddsratio på 1 for variabelen økonomisk venstre-høyre bety at det ikke er noen sammenheng mellom ideologisk ståsted og støtte til reform. Derimot betyr et oddsratio større enn 1 at sannsynligheten for støtte til reform er større blant personer som assosierer seg med politisk høyre enn politisk venstre, og det motsatte ved oddsratio mindre enn 1.

Det første settet av hypoteser som skal testes, handler om sammenhengene mellom egeninteresse og holdningene til aktiveringsstrategier. Hypotese 1 legger til grunn at forventningen om gevinst – eller tap – påvirker holdningene til de to sidene av aktiveringspolitikken, og at dette kan identifiseres gjennom risikoen for å være i målgruppen for reform. Modell 1 viser at egeninteresse er en viktig forklaringsfaktor, da begge variablene som måler dette, er signifikante og peker i forventet retning. En lavere oppslutning om restriktive tiltak finnes i større grad blant personer med vanskeligheter på arbeidsmarkedet, for eksempel stønadsmottakere og personer som opplever utfordringer med selvforsørgelse.

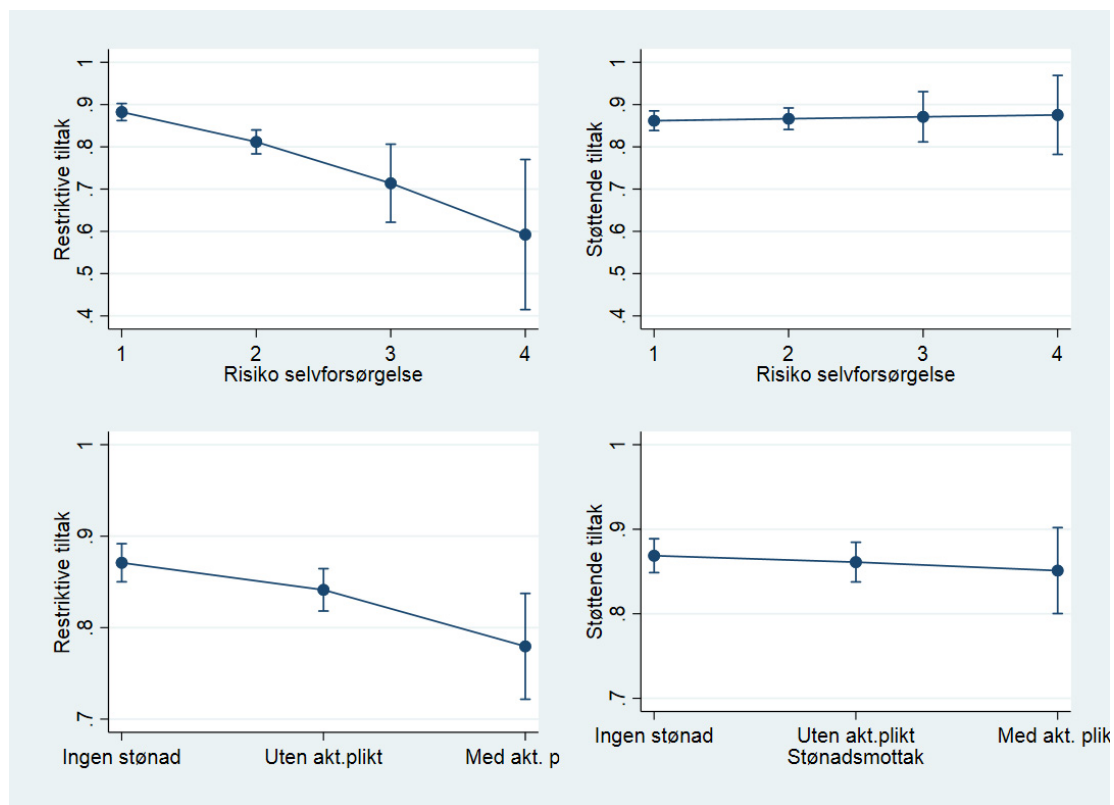
Tabell 4. Effekten av egeninteresse og politisk ideologi på støtte til aktiveringsreformer

	Restriktive tiltak		Støttende tiltak	
	(1)	(2)	(3)	(4)
Egeninteresse				
Risikopersepsjon	0,563*** (-3,62)	0,506*** (-3,32)	1,042 (0,24)	0,895 (-0,45)
Stønadmottak (ref. ingen stønad)				
Stønad uten aktivitetskrav	0,779* (-1,81)	0,780* (-1,80)	0,936 (-0,49)	0,937 (-0,48)
Stønad med aktivitetskrav	0,509*** (-3,22)	0,508*** (-3,23)	0,861 (-0,65)	0,864 (-0,63)
Ideologisk ståsted				
Økonomisk venstre-høyre	1,167*** (6,51)	1,106 (1,09)	0,963* (-1,75)	0,913 (-1,22)
Øk. venstre-høyre * Risikoper.		1,036 (0,60)		1,038 (0,74)
Kontroller				
Utdanning	0,928 (-1,31)	0,928 (-1,32)	1,086 (1,38)	1,086 (1,37)
Alder (ref. under 35 år)				
35-64 år	1,367** (2,13)	1,367** (2,13)	1,399** (2,24)	1,397** (2,23)
65 år eller eldre	1,140 (0,78)	1,142 (0,79)	2,225*** (4,40)	2,231*** (4,40)
Kvinne	1,414*** (2,93)	1,418*** (2,94)	1,821*** (4,85)	1,825*** (4,86)
Konstantledd	8,542*** (5,94)	10,070*** (5,57)	3,171** (2,86)	3,967** (2,81)
N	4322	4322	4279	4279
aic	3410,7	3411,7	3252,1	3252,7

Oddsratio; z-statistikk i parentes; * p <0,1, ** p<0,05, *** p<0,01

For å forenkle tolkningen vises de predikerte sannsynlighetene for henholdsvis støttende og restriktive tiltak i figur 1 og figur 2. Siden modellene som brukes, er ikke-lineære sannsynlighetsmodeller, vil figurene med sine gjennomsnittlige marginaleffekter gi innsikt om styrken til effekten av de ulike variablene. Figur 1 viser at effekten av egeninteresse i synet på restriktive tiltak er størst for variabelen som måler utfordringer med selvforsørgelse. Gruppen som anser de restriktive tiltakene som unødvendige, er de som opplever store utfordringer med selvforsørgelse. Denne gruppen risikerer i større grad enn andre å kunne få

behov for stønader, og innskrenkninger i muligheten for å motta stønad vil kunne fremstå som økonomisk tap. Det mest omstridte elementet i aktiveringsreformene har vært bruken av aktivitetskrav med medfølgende trussel om trekk i stønad hvis mottakeren ikke gjennomfører pålagte aktiviteter. Figur 1 viser at blant stønadsmottakere er mostanden mot restriktive tiltak – ikke overraskende – størst blant dem som allerede kan ha gjort seg erfaringer med aktivitetskrav.

Figur 1. Predikerte sannsynligheter, gjennomsnittlig marginaeffekt av egeninteresse

I modell 3 testes egeninteresseforklaringene på støttende tiltak. Hypotese 1 bygger på at når personer med en svak posisjon på arbeidsmarkedet utgjør målgruppen for støttende tiltak, vil de vinne på den og dermed opptre mer støttende enn andre. Forskjellene mellom hypotese 1 og hypotese 2 er at hypotese 2 tar hensyn til aspekter ved reformen, altså hvorvidt det er tydelig for respondenten om noe står på spill. Hypotese 2 sier at gevinsten er såpass diffus ved støttende tiltak at egeninteresse som forklaring blir mindre relevant. Resultatene her viser at ingen av målene for egeninteresse i modell 3 er signifikante. Det betyr at de intenderte positive arbeidsmarked utfallene ikke oppleves som en gevinst blant målgruppen, ei heller som et tap. Høyre del av figur 1 viser også dette. Det er så å si ingen forskjell i synet på støttende tiltak mellom personer som har utfordringer med økonomi og arbeid, og personer uten slike utfordringer.

Tolkningen av resultatene for støttende tiltak byr på utfordringer for testingen av hypotese 1 og 2. Resultatet fra modell 3 kan bety flere ting. Selv om støttende tiltak – etter intensjonen – skal gi stønadsmottakeren bedre sjanser på arbeidsmarkedet, gir studier av arbeidsmarked utfall noe blandede resultater. For den enkelte kan det da fremstå som bortkastet å skulle delta. Sagt på en annen måte: Det oppstår egeninteresse i å unngå å delta på tiltak som ikke virker. Mangelen på funn her støtter til dels en slik tolkning. Samtidig antyder resultatene at Sears og Citrin (1982) også kan ha rett i sine observasjoner. Betingelsene for at egeninteresse som forklaring skal være relevant, er snevre, og her er det snakk om en uklar gevinst der innfrielse først vil skje langt frem i tid.

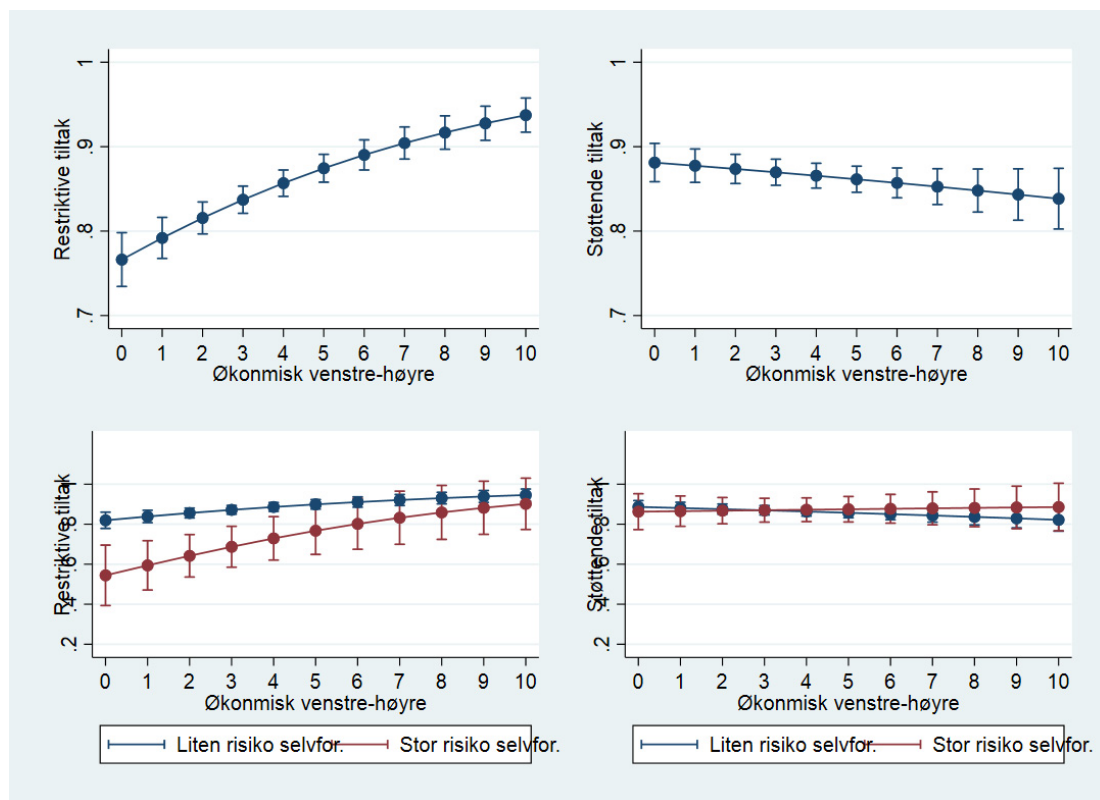
Samlet sett viser disse resultatene at egeninteresse er en viktig faktor i synet på aktive-ringsreformer, og da særlig restriktive tiltak. Personer med utsatt posisjon på arbeidsmar-kedet opplever restriktive tiltak som en økonomisk trussel og motsetter seg denne typen politikk i større grad enn andre. For støttende tiltak antyder funnene at de med svak posi-sjon på arbeidsmarkedet ikke ser nytten av denne typen politikk. Det er usikkert hvorvidt dette skyldes at personene har en oppfatning om at støttende tiltak ikke virker, eller om gevinsten i seg selv fremstår som uklar.

Det andre settet med hypoteser knytter ideologiske ståsted til velferdsholdninger. Hypo-tese 3 sier at personer som besitter verdier som er forbundet med det politiske venstre, mis- liker restriktive tiltak, men de liker støttende tiltak. For personer til høyre er forholdene det omvendte, noe som uttrykkes i hypotese 4. Resultatene i henholdsvis modell 1 og modell 3 gir støtte til både hypotese 3 og hypotese 4. Restriktive tiltak oppfattes åpenbart som et brudd på venstresidens verdier. Disse virkemidlene for å få personer tilbake i arbeid er helt klart mislikt av personer som i spørsmål om økonomi og fordeling er tilhengere av verdier som forbindes med det politiske venstre. Dette samme mønsteret, bare i motsatt retning, ser en for støttende tiltak. Venstresiden støtter i større grad disse enn det høyresiden gjør, selv om det er forbundet med noe usikkerhet. Selv om koeffisientene til politisk ideologi i modell 1 og modell 3 er relativt like, ser man i øvre del av figur 2 at motsetningene mellom det politiske høyre og det politiske venstre er større for restriktive enn for støttende tiltak. Forskjellen i effekten av politisk ideologi er med andre ord større for restriktive tiltak enn for støttende tiltak.

Hypotese 5 uttrykker nettopp dette og sier at venstre–høyre-skalaen vil være mindre rele- vant i synet på støttende tiltak. Dette blir begrunnet i at virkemidlene som tilfaller de støt- tende tiltakene, i liten grad blir utpekt som tydelig venstre- eller høyrepolitikk (Jensen, 2012; Vlandas, 2013). Funnene her tyder på at en slik tolkning er riktig. I øvre del av figur 2 ser man at synet på henholdsvis restriktive og støttende tiltak i ulik grad er politisert. Holdningen til økonomisk redistribusjon er til en viss grad viktig i synet på støttende tiltak, men effekten er langt mindre og mer usikker enn det den er for restriktive tiltak. Ifølge Jen- sen (2012) vil det kunne oppstå partieffekter når man ser på risikoer som er forbundet med arbeidsmarkedet, men ikke på risikoer som er forbundet med livssyklus, for eksempel syk- dom og aldring. Det at støttende tiltak retter seg mot begge disse gruppene, kan være noe av grunnen til at man finner noen små tegn til partieffekter.

Resultatene bygger opp om ideologisk ståsted som en viktig forklaring i synet på bruken av aktiveringsstrategier. Den siste hypotesen som skal testes vil kunne si noe om forholdet mellom egeninteresse og politisk ideologi. Hypotese 6 sier at effekten av egeninteresse er større for personer som befinner seg til høyre i politikken, enn for dem til venstre. Resulta- tene herfra avkrefter nettopp denne spesifikke sammenhengen, men kan ikke tilbakevise at politisk ideologi og egeninteresse er forklaringer som kan forsterke hverandre. For å teste hypotese 6 spesifiseres det i modell 2 og 4 et samspillsledd mellom risiko som følger med selvforsørgelse og politisk ideologi. Resultatene viser at samspillsleddet ikke er signifikant, hverken for restriktive eller støttende tiltak. Disse resultatene holder også ved alternative spesifiseringer av egeninteresse.¹⁰ Dette står i kontrast til funn fra andre land som viser at effekten av arbeidsledighet på holdninger til arbeidsledighetstrygd er større blant personer som identifiserer seg med politiske høyre, enn politiske venstre (Fossati, 2018; Margalit, 2013; Naumann et al., 2016). En mulig grunn til at en slik effekt uteblir i Norge, kan være enigheten på tvers av partier – i større grad enn uenighet – har preget utviklingen av arbeidslinja og innføringen av aktiveringspolitiske tiltak (Hansen & Grønningsæter, 2010). Videre ligger det en del begrensning ved bruk av tversnittdata som gjør at hypotese 6, som er en endringstese, ikke fullt ut kan avkrefte.

10. Som alternativ brukes arbeidsledighet.

Figur 2. Predikerte sannsynligheter, gjennomsnittlig marginaleffekt av politisk ideologi.

Tabell 3 viser at kontrollvariablene, som utdanning, alder og kjønn, er viktige faktorer som påvirker synet til både restriktive og støttende tiltak. Det er noe usikkerhet forbundet med effekten av utdanning, men her tyder resultatene på at de med høy utdanning i større grad enn de med lav utdanning motsetter seg restriktive tiltak. For støttende tiltak er mønsteret omvendt. Alder synes også å spille inn på synet på aktiveringsstrategier. Synet på restriktive tiltak synes i liten grad å endres med økning i alder. Her ser en at aldersgruppen som representerer de etablerte i arbeidslivet, i større grad finner restriktive tiltak nødvendig enn de yngre. Mellom eldre og yngre er det ingen forskjell. For støttende tiltak er det annerledes. Der virker det som om de eldre aldersgruppene er mer positive til tiltak som kompetanseheving, videreutdanning og opplæring. Denne effekten er sterk, og særlig er støtten stor blant den eldste aldersgruppen. Helt til sist ser man at kjønn som enkeltfaktor er en viktig og sterk driver i synet på aktiveringsstrategier. Resultatet her viser at kvinner i større grad enn menn finner både støttende og restriktive tiltak nødvendige.

Resultatene fra kontrollvariablene peker særlig på to forhold som er verdt å kommentere. For det første viser analysene relativt sterke kjønnseffekter. En mulig forklaring på at kvinner i større grad enn menn er positive til støttende tiltak, kan skyldes at kvinner har et større behov for denne typen velferdsordninger. Både i Norge og internasjonalt forbindes kvinner i større grad enn menn med risiko på arbeidsmarkedet, noe som skyldes både lavere sysselsettingsgrad og høyere sykefravær (Mastekaasa & Melsom, 2014; OECD, 2012). Ut fra de samme risikoene skulle man også kunne forvente at kvinner i større grad skulle motsette seg restriktive tiltak. Resultatene her viser heller at det motsatte er tilfellet. Funnet avviker både fra tidligere studier av aktiveringsreformer der kjønnseffekter har vært fraværende (Fossati, 2018; Kootstra & Roosma, 2018), og studier av velferdsholdninger som generelt finner at kvinner i større grad enn menn støtter omfordelende ordninger (for en oversikt, se Goossen, 2020). Disse avvikene kombinert med en underteoretisering av kjønnseffekter i studier av velferdsholdninger (Goossen, 2020) gjør det generelt vanskelig å

peke på en mulig grunn til hvorfor kvinnene i denne studien i større grad enn menn støtter restriktive tiltak.

Det andre forholdet kontrollvariablene belyser, handler om behovet for et bredere teoretisk apparat for å forstå hva som påvirker synet på de støttende tiltakene. Satt på spissen viser studien at egeninteresse og politisk ideologi godt på vei forklarer variasjonen i synet på restriktive tiltak, mens kontrollvariablene i større grad forklarer variasjonen for de støttende tiltakene. En vei videre her er å utforske spørsmålet om hva som skal regnes som risiko, og dermed motiv for å opptre etter egeninteresse. Selv om studien har omfattende og relevante mål på egeninteresse, oppstår det en utfordring i at kontrollvariablene – utdanning, alder og kjønn – også kan forbindes med risikoer på arbeidsmarkedet. En annen mulig vei videre er å se nærmere på hvilke forklaringer som driver oppslutningen for beslektede politikkområder. Her er det relevant å peke på utdanningspolitikken generelt samt sosial investering-perspektivet (Bonoli & Natali, 2012; Morel & Palier, 2011), som med sin vektlegging av human kapital deler mye av tankegodset som ligger til grunn for de støttende tiltakene.

Så langt har spørsmålet om reformenes nødvendighet utgjort avhengig variabel i analysene. I tabell 3 i vedlegget presenteres resultatene fra analyser der liker-varianten brukes som avhengig variabel.¹¹ Som nevnt tidligere innebærer liker-varianten at behovet for kostnadsbesparende endringer i mindre grad vektlegges.

For hovedforklaringene egeninteresse og ideologisk ståsted endres resultatene til en viss grad som følge av at liker-varianten anvendes. Endringen består i at størrelsen på allerede påviste sammenhenger øker. Dette betyr at de interessebaserte motsetningene og de ideologiske konfliktene som allerede preger de restriktive tiltakene, øker noe når liker-varianten anvendes. For kontrollvariablene ser man motsatt mønster. Der disse viste seg å være sterkere drivere for oppslutningen om reformers nødvendighet, er analysene med liker-varianten preget av at kontrollvariablene mister forklaringskraft.¹²

Oppsummert belyser denne sammenligningen at det eksisterer betydelige nyanser i befolkningens holdninger til aktiveringsreformer. Resultatet fra forklaringsvariablene viser at forskjellene mellom samme gruppe tilspisses idet man i mindre grad vektlegger behovet for kostnadsbesparende endringer. Sagt på en annen måte innebærer en økt vektlegging av behovet for kostnadsbesparende endringer en moderering av konflikter mellom personer med ulike utfordringer på arbeidsmarkedet og personer på ulik side i politikken. En mulig grunn til dette mønsteret kan være at vektleggingen av reformers nødvendighet, og dermed en innskrenkning av valgmuligheter, i seg selv virker dempende på konflikter. Slike nyanser er først mulig å avdekke når man går vekk fra den tradisjonelle, og til dels ubetingede, måten å måle støtte til reformer på. Dette viser at fremgangsmåten som her har blitt benyttet, der reformstøtte måles i lys av andre hensyn, utgjør en fruktbar retning for å frembringe ny kunnskap om velferdsholdninger.

Konklusjon

Denne artikkelen har med utgangspunkt i egeninteresse og ideologisk ståsted utforsket nordmenns støtte til de to reformstrategiene i aktiveringspolitikken, det vil si støttende og restriktive tiltak.

11. For disse analysene operasjonaliseres støtte til henholdsvis *støttende tiltak* og *restriktive tiltak* som en dikotom avhengig variabel der 0 står for «misliker i all hovedsak» og 1 for «liker i all hovedsak». Respondenter som svarer «hverken liker misliker» og «vet ikke», utelates fra analysene. Resultater fra en multinomisk logistisk regresjon (ikke presentert) der «hverken liker eller misliker» inkluderes som utfall for avhengig variabel, gir i hovedsak de samme resultatene.

12. Ett unntak er likevel verdt å nevne. Resultatene viser at økning i utdanning øker sannsynligheten for at personer oppgir at de liker støttende tiltak.

Aktiveringspolitiske reformer har vært en sentral del av norsk og europeisk arbeids- og velferdspolitik de siste 30 årene. I denne perioden har betingelsene for reformer vært preget av en bekymring for velferdsstatens finansielle bærekraft. Dette har ført til en prioritering av endringer som øker sysselsettingen og lettere finansieringsbyrden knyttet til eksisterende ordninger. Tidligere studier av reformstøtte kan sies å fange velgernes normative støtte til reformer, men de kan også kritiseres for å overse de nevnte betingelsene. I denne studien er reformstøtte forstått og målt i lys av behovet for kostnadsbesparende endringer. Med det kan det også sies at studien i større grad gir en realistisk gjengivelse av de velferdspolitiske valgene innbyggerne står overfor.

Artikkelen viser at det å trekke inn behovet for kostnadsbesparende endringer er en relevant inngang for å forstå støtten til reformer. Når en setter dette opp mot den normative støtten, blir det avdekket en variasjon i hvordan innbyggerne forholder seg til aktiveringsreformer. Et av hovedfunnene i denne artikkelen er at de to aktiveringspolitiske reformstrategiene, nemlig støttende og restriktive tiltak, begge har bred støtte i den norske befolkningen. For restriktive tiltak avhenger støtten av hvilket aspekt som tas i betraktning. Her er andelen som uttrykker sin støtte, større når en tar behovet for kostnadsbesparende endringer i betraktning enn når man bare ser på andelen som normativt uttrykker sin støtte. Sagt på en annen måte er andelen som liker restriktive tiltak, mindre enn andelen som finner dem nødvendig. Slike forskjeller forekommer ikke for støttende tiltak.

Både i Norge og ellers i Europa er det en sterk støtte for en omfattende velferdsstat (Svallfors, 2011). Men når det i større grad trekkes inn andre aspekter, ser en at det finnes betydelige spenninger og nyanser i befolkningens velferdsholdninger (Kumlin, 2007; Roosma, Gelissen & van Oorschot, 2012). Som en rekke andre studier (Busemeyer & Garritzmann, 2017; Gallego & Marx, 2017; Häusermann et al., 2019) viser også denne studien at individer kan innta et annet syn på reformer når ulike begrensninger tas i betraktning enn når de utelates.

Det andre hovedfunnet i denne artikkelen handler om hvordan egeninteresse og politisk ideologi målt i lys av behovet for kostnadsbesparende endringer påvirker støtten til aktiveringspolitikens to reformstrategier. Oppsummert viser resultatene at restriktive tiltak i større grad enn støttende tiltak har et potensial for konflikt. Synet på restriktive tiltak drives frem av interessemotsetninger og politisk polarisering. Det oppstår en interessemotsetning mellom dem med en svak og utsatt posisjon på arbeidsmarkedet – altså personer som vil ha problemer med selvforsørgelse – og dem som ikke befinner seg i en slik situasjon. Det er tydelig at personer som slutter seg til den politiske venstresiden, og de som opplever utfordringer med økonomi og arbeid, motsetter seg restriktive tiltak. De samme faktorene preger i liten grad oppslutningen til støttende tiltak. Støttende tiltak kan sies å ha lite potensial for konflikt. Dette skyldes i hovedsak at det ikke er noen forskjell i synet på støttende tiltak blant de som har utfordringer med økonomi og arbeid, og de uten.

Gjennom de siste 30 årene har det i Norge eksistert en bred partipolitisk enighet rundt arbeidslinjas hovedmål om færre på trygd og flere i arbeid. Funnene her speiler i stor grad denne konsensusen ved at både støttende og restriktive tiltak har stor oppslutning i befolkningen. Likevel kjennetegnes befolkningens syn på restriktive tiltak ved at høy støtte kombineres med et høyt potensial for konflikt. Denne kombinasjonen kan virke noe motstridig, men det er aspekter ved norsk politikk og offentlighet som muligens kan forklare dette. Hansen og Grønningsæter (2010, s. 16) viser at siden arbeidslinja ble innført, har den blitt et stadig sterkere premiss i norsk offentlighet. Gjentatte ganger peker offentlige dokumenter på at høy sysselsetting er en forutsetning for at velferdsstaten skal være bærekraftig og kunne evne å løse nye problemer. Bare unntaksvis problematiseres arbeidslinja og dens konsekvenser for den enkelte. Hagelund et al. (2016) peker på noe av det samme da de hevder at norske politikere i liten grad har interessert seg for sanksjonene som følger med kravet om å delta i arbeidsrettet aktivitet. Samlet sett betyr dette at arbeidslinjas positive sider

har fått dominere i norsk offentlighet, mens de negative sidene i liten grad har blitt belyst. De velferdspolitiske signalene fra det offentlige har vært sterke og entydige. Resultatene her tyder på at befolkningen har anerkjent og akseptert disse signalene. Samtidig viser resultatene et politisk potensial for partier eller andre offentlige aktører, da det finnes synspunkter knyttet til aktiveringsreformer i befolkningen som i liten grad målbæres i offentligheten.

Befolkningens holdninger til reformer er viktige i studiet av velferdsstaten fordi de er ansett som både pådrivere og begrensere for reformer. Med politisk ideologi og egeninteresse som viktige pådrivere viser denne studien at koalisjonen av velgere som motsetter seg restriktive tiltak, i stor grad ligner den koalisjonen som tradisjonelt har hegnet om arbeidsledighetstrygden. Med sitt fravær av interessemotsetninger og politisk polarisering har støttende tiltak en annen og mulig bredere støttebase i befolkningen. Dette gjør at potensialet for å innføre støttende tiltak trolig er større enn potensialet for å innføre restriktive tiltak.

For å forstå hvilke faktorer som fremmer eller hemmer aktiveringsreformene, eller hvilke sammensetninger av personer som er nødvendige for at reformer skal få gjennomslag, er det å dis-aggregere reformene et steg i riktig retning. Videre arbeider bør fortsette i denne retningen samtidig som det teoretiske apparatet utvides. Dette er til dels påbegynt for restriktive tiltak, der man også har inkludert oppfatninger om stønadsmottakerne og autoritære-liberale verdioppfatninger (Achterberg et al., 2014; Laenen & Meuleman, 2019; Roosma & Jeene, 2017). For støttende tiltak er en mulig vei fremover å trekke på innsikter fra det som i litteraturen kalles det sosiale investeringsperspektivet (Bonoli & Natali, 2012; Morel & Palier, 2011). Med sitt søkelys på human kapital og utnytting av folks produktive potensial er perspektivet nært beslektet med aktiveringspolitikkenes støttende side. Ifølge Garrizmann et al. (2018) vil denne politikken bli støttet av en helt annen gruppe enn de som tradisjonelt hegner om sosial overføring som for eksempel arbeidsledighetstrygd. Sosial investering appellerer i større grad enn sosial overføring til dem som ikke har problemer på arbeidsmarkedet. Dette gjør det mer relevant å se på hvordan de med høyere utdanning og høy inntekt – altså middelklassen – forholder seg til målet om flere i arbeid og færre på trygd.

Referanser

- Achterberg, P., van der Veen, R. & Raven, J. (2014). The ideological roots of the support for welfare state reform: Support for distributive and commodifying reform in The Netherlands. *International Journal of Social Welfare*, 23(2), 215–226. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/ijsw.12043>
- Alesina, A. & La Ferrara, E. (2005). Preferences for redistribution in the land of opportunities. *Journal of public Economics*, 89(5–6), 897–931. <https://doi.org/https://doi.org/10.3386/w8267>
- Allan, J. P. & Scruggs, L. (2004). Political partisanship and welfare state reform in advanced industrial societies. *American Journal of Political Science*, 48(3), 496–512. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.0092-5853.2004.00083.x>
- Andreß, H.-J., Golsch, K. & Schmidt, A. W. (2013). *Applied panel data analysis for economic and social surveys* Springer Science & Business Media.
- Arts, W. & Gelissen, J. (2001). Welfare states, solidarity and justice principles: does the type really matter? *Acta Sociologica*, 44(4), 283–299. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/000169930104400401>
- Barbier, J.-C. & Ludwig-Mayerhofer, W. (2004). Introduction: The many worlds of activation. *European Societies*, 6(4), 423–436. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/1461669042000275845>
- Bay, A.-H. & Pedersen, A. W. (2006). The Limits of Social Solidarity: Basic Income, Immigration and the Legitimacy of the Universal Welfare State. *Acta Sociologica*, 49(4), 419–436. <https://doi.org/10.1177/0001699306071682>
- Bean, C. & Papadakis, E. (1998). A comparison of mass attitudes towards the welfare state in different institutional regimes, 1985–1990. *International Journal of Public Opinion Research*, 10(3), 211–236. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/ijpor/10.3.211>
- Blekesaune, M. (2007). Economic conditions and public attitudes to welfare policies. *European Sociological Review*, 23(3), 393–403. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/esr/jcm012>

- Blekesaune, M., Dale-Olsen, H., Hellevik, T. & Pedersen, A. W. (2019). Helsesvikt og arbeidsuførhet. I A.-H. Bay, A. Hatland, T. Hellevik & L. I. Terum (Red.), *Trygd i aktiveringens tid* (s. 176–201). Oslo: Gyldendal akademiske.
- Blekesaune, M. & Quadagno, J. (2003). Public Attitudes toward Welfare State Policies A Comparative Analysis of 24 Nations. *European Sociological Review*, 19(5), 415–427. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/esr/19.5.415>
- Boix, C. (1998). *Political parties, growth and equality: Conservative and social democratic economic strategies in the world economy* Cambridge University Press.
- Bonoli, G. (2010). The political economy of active labor-market policy. *Politics & Society*, 38(4), 435–457. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0032329210381235>
- Bonoli, G. (2013). *The origins of active social policy: Labour market and childcare policies in a comparative perspective* Oxford University Press.
- Bonoli, G. & Natali, D. (2012). *The politics of the new welfare state* Oxford University Press.
- Brooks, C. & Manza, J. (2013). A broken public? Americans' responses to the Great Recession. *American Sociological Review*, 78(5), 727–748. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0003122413498255>
- Bussemeyer, M. R. & Garritzmann, J. L. (2017). Public opinion on policy and budgetary trade-offs in European welfare states: evidence from a new comparative survey. *Journal of European public policy*, 24(6), 871–889. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/13501763.2017.1298658>
- Card, D., Kluve, J. & Weber, A. (2018). What works? A meta analysis of recent active labor market program evaluations. *Journal of the European Economic Association*, 16(3), 894–931. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/jeaa/jvx028>
- Cusack, T., Iversen, T. & Rehm, P. (2006). Risks at work: The demand and supply sides of government redistribution. *Oxford Review of Economic Policy*, 22(3), 365–389. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/oxrep/grj022>
- Dahl, E. S. & Lima, I. A. Å. (2016). Krav om å stå opp om morra'n: virker det? *Arbeid og Velferd*, 3, 115–130.
- Eichhorst, W., Kaufmann, O. & Konle-Seidl, R. (2008). *Bringing the jobless into work? Experiences with activation schemes in Europe and the US*. Berlin Heidelberg: Springer.
- Esping-Andersen, G., Gallie, D., Hemerijck, A. & Myles, J. (2002). *Why we need a new welfare state* Oxford university press.
- Feldman, S. & Zaller, J. (1992). The political culture of ambivalence: Ideological responses to the welfare state. *American Journal of Political Science*, 268–307. <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/2111433>
- Folketrygdloven. (1997). Lov om folketrygd (LOV-1997-02-28-19). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19?q=folketrygd>
- Fossati, F. (2018). Who Wants Demanding Active Labour Market Policies? Public Attitudes towards Policies that put Pressure on the Unemployed. *Journal of Social Policy*, 47(1), 77–97. <https://doi.org/https://doi.org/10.1017/s0047279417000216>
- Gallego, A. & Marx, P. (2017). Multi-dimensional preferences for labour market reforms: a conjoint experiment. *Journal of European public policy*, 24(7), 1027–1047. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/13501763.2016.1170191>
- Garritzmann, J. L., Bussemeyer, M. R. & Neimanns, E. (2018). Public demand for social investment: new supporting coalitions for welfare state reform in Western Europe? *Journal of European public policy*, 25(6), 844–861. <https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9780429454752-4>
- Gelissen, J. (2000). Popular support for institutionalised solidarity: a comparison between European welfare states. *International Journal of Social Welfare*, 9(4), 285–300. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/1468-2397.00140>
- Giger, N. & Nelson, M. (2013). The welfare state or the economy? Preferences, constituencies, and strategies for retrenchment. *European Sociological Review*, 29(5), 1083–1094. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/esr/jcs082>
- Goossen, M. (2020). The gender gap in welfare state attitudes in Europe: The role of unpaid labour and family policy. *Journal of European Social Policy*, 30(4), 452–466. <https://doi.org/10.1177/0958928719899337>
- Hacker, J. S., Rehm, P. & Schlesinger, M. (2013). The insecure American: Economic experiences, financial worries, and policy attitudes. *Perspectives on Politics*, 11(1), 23–49. <https://doi.org/https://doi.org/10.1017/s1537592712003647>
- Hagelund, A., Øverbye, E., Hatland, A. & Terum, L. I. (2016). Sanksjoner–arbeidslinjas nattside? *Tidsskrift for velferdsforskning*, 1(01), 24–43. <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2016-01-02>

- Hansen, I. L. S. & Grønningsæter, A. B. (2010). Nye velferdssignaler. En analyse av stortingsmeldinger og offentlige utredninger om velferdspolitikken. *Faforappport 2010*, 40.
- Hasenfeld, Y. & Rafferty, J. A. (1989). The determinants of public attitudes toward the welfare state. *Social Forces*, 67(4), 1027–1048. <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/2579713>
- Häusermann, S. (2012). The politics of old and new social policies. I G. Bonoli & D. Natali (Red.), *The politics of the new welfare state* (s. 111–132). Oxford: Oxford University Press.
- Häusermann, S., Kurer, T. & Traber, D. (2019). The politics of trade-offs: Studying the dynamics of welfare state reform with conjoint experiments. *Comparative Political Studies*, 52(7), 1059–1095. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0010414018797943>
- Iversen, T. & Soskice, D. (2001). An asset theory of social policy preferences. *American Political Science Review*, 95(4), 875–893. <https://doi.org/https://doi.org/10.1017/s0003055400400079>
- Jensen, C. (2012). Labour market-versus life course-related social policies: understanding cross-programme differences. *Journal of European public policy*, 19(2), 275–291. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/13501763.2011.599991>
- Jæger, M. M. (2006). What Makes People Support Public Responsibility for Welfare Provision: Self-interest or Political Ideology?: A Longitudinal Approach. *Acta Sociologica*, 49(3), 321–338. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0001699306067718>
- Kangas, O. E. (1997). Self-interest and the common good: the impact of norms, selfishness and context in social policy opinions. *The Journal of Socio-Economics*, 26(5), 475–494. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/s1053-5357\(97\)90010-x](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/s1053-5357(97)90010-x)
- Knutsen, O. (1995). Value orientations, political conflicts and left-right identification: A comparative study. *European journal of political research*, 28(1), 63–93. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1995.tb00487.x>
- Kootstra, A. & Roosma, F. (2018). Changing public support for welfare sanctioning in Britain and the Netherlands: A persuasion experiment. *Social Policy & Administration*, 52(4), 847–861. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/spol.12401>
- Korpi, W. & Palme, J. (2003). New Politics and Class Politics in the Context of Austerity and Globalization: Welfare State Regress in 18 Countries, 1975–95. *The American Political Science Review*, 97(3), 425–446. <https://doi.org/https://doi.org/10.1017/s0003055403000789>
- Kumlin, S. (2007). The Welfare State: Values, Policy Preferences and Performance Evaluations. I R. J. Dalton & H.-D. Klingemann (Red.), *The Oxford Handbook of Political Behavior*. New York: Oxford University Press.
- Kumlin, S., Fladmo, A., Karlsen, R., Steen-Johnsen, K., Wollebæk, D. & Bugge, H. (2019). *The Support for the affluent welfare state study: A Norwegian panel study on welfare state orientations, social capital and local context*. Institute for Social Research. Hentet fra <http://www.samfunnsforskning.no/Prosjekter/Paagaende-prosjekter/Support-for-the-Affluent-Welfare-State>
- Laenen, T. & Meuleman, B. (2019). Public support for the social rights and social obligations of the unemployed: Two sides of the same coin? *International Journal of Social Welfare*, 28(4), 454–467. <https://doi.org/https://doi.org/10.4337/9781839101892.00014>
- Linos, K. & West, M. (2003). Self-interest, social beliefs, and attitudes to redistribution. Re-addressing the issue of cross-national variation. *European Sociological Review*, 19(4), 393–409. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/esr/19.4.393>
- Lødemel, I. & Trickey, H. (2001). *An offer you canperspective*. Bristol, UK: The Policy Press.
- Margalit, Y. (2013). Explaining social policy preferences: Evidence from the Great Recession. *American Political Science Review*, 107(1), 80–103. <https://doi.org/https://doi.org/10.1017/s0003055412000603>
- Mastekaasa, A. & Melsom, A. M. (2014). Occupational segregation and gender differences in sickness absence: evidence from 17 European countries. *European Sociological Review*, 30(5), 582–594.
- Molander, A. & Terum, L. I. (2019). *Aktivering*. I A.-H. Bay, A. Hatland, T. Hellevik & L. I. Terum (Red.), *Trygd i aktiveringens tid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Morel, N. & Palier, B. (2011). *Towards a social investment welfare state?: ideas, policies and challenges*. Policy Press.
- Naumann, E., Buss, C. & Bähr, J. (2016). How Unemployment Experience Affects Support for the Welfare State: A Real Panel Approach. *European Sociological Review*, 32(1), 81–92. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/esr/jcv094>
- Nelson, M. & Stephens, J. D. (2012). Do social investment policies produce more and better jobs. I N. Morel, B. Palier & J. Palme (Red.), *Towards a social investment welfare state? Ideas, policies and challenges* (s. 205–234). Policy Press.

- NOU 2012:6. *Arbeidsrettede tiltak*. Oslo: Arbeidsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-6/id672029/>
- OECD. (2012). *Closing the gender gap: Act now* (9264179372). OECD Publishing Paris. Hentet fra https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/close-the-gender-gap-now_9789264179370-en
- Rehm, P., Hacker, J. S. & Schlesinger, M. (2012). Insecure alliances: Risk, inequality, and support for the welfare state. *American Political Science Review*, 106(2), 386–406. <https://doi.org/https://doi.org/10.1017/s0003055412000147>
- Roosma, F., Gelissen, J. & van Oorschot, W. (2012). The multidimensionality of welfare state attitudes: A European cross-national study. *Social indicators research*, 113(1), 235–255. <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s11205-012-0099-4>
- Roosma, F. & Jeene, M. (2017). The Deservingness Logic Applied to Public Opinions Concerning Work Obligations for Benefit Claimants. I W. Van Oorschot, F. Roosma, B. Meuleman & T. Reeskens (Red.), *The Social Legitimacy of Targeted Welfare: Attitudes to Welfare Deservingness*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Rueda, D. (2005). Insider-outsider politics in industrialized democracies: The challenge to social democratic parties. *American Political Science Review*, 61–74. <https://doi.org/https://doi.org/10.1017/s000305540505149x>
- Sears, D. O. & Citrin, J. (1982). *Tax revolt: Something for nothing in California* Harvard University Press.
- Sosialtjenesteloven. (2009). Lov om sosiale tjenester (LOV-2009-12-18-131). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-12-18-131?q=sosialtj>
- Sutterud, L. & Sørbø, J. (2018). Hvem har nedsatt arbeidsevne, men ikke rett til arbeidsavklaringspenger. *Arbeid Velferd*, 2, 19–31.
- Svallfors, S. (2011). Welfare States and Welfare Attitudes. I S. Svallfors (Red.), *Contested Welfare States. Welfare Attitudes in Europe and Beyond* (s. 25–57). Stanford, California: Stanford University Press.
- Taylor-Gooby, P. (2004). *New risks, new welfare* (bd. 10)Oxford: Oxford University Press.
- Taylor-Gooby, P., Gummy, J. M. & Otto, A. (2015). Can 'New Welfare' address poverty through more and better jobs? *Journal of Social Policy*, 44(1), 83–104. <https://doi.org/https://doi.org/10.1017/s0047279414000403>
- van Oorschot, W. & Meuleman, B. (2012). Welfarism and the multidimensionality of welfare state legitimacy: Evidence from The Netherlands, 2006. *International Journal of Social Welfare*, 21(1), 79–93.
- Vlandas, T. (2013). Mixing apples with oranges? Partisanship and active labour market policies in Europe. *Journal of European Social Policy*, 23(1), 3–20. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0958928712463161>
- Zaller, J. R. (1992). *The nature and origins of mass opinion* Cambridge university press.
- Øverbye, E. & Stjernø, S. (2012). *Arbeidslinja: Arbeidsmotivasjonen og velferdsstaten*. Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg

Tabell 1. Reformstrategier – liker

	Liker i all hovedsak	Verken liker eller misliker	Misliker i all hovedsak	Vet ikke	Total
Senke det allmenne nivået på offentlig trygd, service og velferd	7 %	20 %	68 %	5 %	100 %
Øke det allmenne skattenivået	20 %	37 %	40 %	4 %	100 %
Øke egenbetalingen for offentlig trygd, service og velferd	11 %	30 %	54 %	5 %	100 %
Stille strengere krav til mottakere av ulike velferdsordninger når det gjelder å søke på og akseptere nye jobber	61 %	25 %	8 %	5 %	100 %
Forbedre muligheter til omskolering og etterutdanning for arbeidsløse og syke	81 %	14 %	2 %	3 %	100 %
Forbedre barnehagetilbudet og foreldrepermisjonsordninger slik at det blir lett å kombinere jobb og familie	56 %	31 %	7 %	6 %	100 %

Tabell 2. Reformstrategier – nødvendig

	Jeg tror det blir nødvendig	Jeg tror ikke det blir nødvendig	Vet ikke	Total
Senke det allmenne nivået på offentlig trygd, service og velferd	40 %	49 %	12 %	100 %
Øke det allmenne skattenivået	52 %	38 %	11 %	100 %
Øke egenbetalingen for offentlig trygd, service og velferd	46 %	41 %	13 %	100 %
Stille strengere krav til mottakere av ulike velferdsordninger når det gjelder å søke på og akseptere nye jobber	78 %	12 %	9 %	100 %
Forbedre muligheter til omskolering og etterutdanning for arbeidsløse og syke	80 %	10 %	11 %	100 %
Forbedre barnehagetilbudet og foreldrepermisjonsordninger slik at det blir lett å kombinere jobb og familie	52 %	30 %	17 %	100 %

Tabell 3. Resultater – liker som avhengig variabel

	Restriktive tiltak		Støttende tiltak	
	(1)	(2)	(3)	(4)
Egeninteresse				
Risikopersepsjon	0.488*** (-4.31)	0.456*** (-3.43)	1.810 (1.04)	1.450 (0.50)
Stønadsmottak (ref. ingen stønad)				
Stønad uten aktivitetskrav	0.662*** (-2.62)	0.663*** (-2.60)	1.283 (0.85)	1.283 (0.85)
Stønad med aktivitetskrav	0.372*** (-4.16)	0.371*** (-4.20)	0.606 (-0.91)	0.606 (-0.92)
Ideologisk ståsted				
Økonomisk venstre-høyre	1.273*** (8.20)	1.220** (2.08)	0.911** (-2.02)	0.852 (-0.59)
Øk. venstre-høyre * Risikoper.		1.028 (0.43)		1.050 (0.25)
Kontroller				
Utdanning	0.928 (-1.14)	0.928 (-1.14)	1.490*** (2.59)	1.490*** (2.59)
Alder (ref. under 35 år)				
Alder 35–64 år	1.017 (0.10)	1.016 (0.09)	0.908 (-0.27)	0.905 (-0.28)
65 år eller eldre	1.038 (0.18)	1.038 (0.18)	1.837 (1.27)	1.842 (1.26)
Kvinne	0.964 (-0.25)	0.966 (-0.23)	1.309 (1.05)	1.310 (1.05)
Konstantledd	14.805*** (6.84)	16.467*** (6.30)	5.513 (1.51)	7.512 (1.43)
N	3350	3350	3926	3926
aic	2304.8	2306.4	864.8	866.4

Oddsratio; z-statistikk i parentes; * p <0,1, ** p<0,05, *** p<0,01